

NOVOTNY TIHAMÉR

„...Távozót megidéző, érkezőt veszíteni tanító tér...”

Gosztola Gábor kiállítása

FUGA, Budapesti Építészeti Központ, 2014. július 18. – augusztus 31.

Nehéz szavakat találnom ebben az eléggé rendhagyó helyzetben, hiszen Gosztola Gábor életművének megismertetése a szó szoros értelmében egy elsüllyedt világ felfedezése, a magyar képzőművészet – vagy mondjuk inkább úgy, hogy művészettörténet-írás – egyik talán még valamelyest pótolható adóssága. Ám tegyük hozzá, nem ő az egyetlen ebben a kérdésben, aki várakozó- vagy parkolólistán áll.

Tudniillik erre hívja fel a figyelmünket annak a könyvnek az ajánlása is, amely a művész eddigi munkásságából szemelget igen bőséges, ámde korántsem teljes merítéssel. Az impozáns album a Napkút Kiadó gondozásában jelent meg 2012-ben *A szépség kutatása avagy kegyelMES TEREim előző évtizedeimből (válogatás 1968–2010)* címmel.

És ha valaki még többet szeretne megtudni az Ozoráról körülbelül fél évszázaddal ezelőtt „vándorútra” induló, s most egy kiállítás erejéig újfent visszatérő alkotóról, az átböngészheti azt a 2011-től létező honlapot is, amely már valóban – mondhatni: majdhogynem – a teljes keresztmetszetét nyújtja az eddig szinte teljesen ismeretlennek tetsző, azaz a tetszhalálából főnixmadárként feltámasztott-feltámadó életműnek. Az hommage.hu weboldal ugyanis az 1900-as évektől született élő vagy pályájukat már befejezett magyar képzőművész-generációk kiemelkedő vagy figyelemreméltó teljesítményt nyújtó, ismert vagy kevésbé méltatott, netán félreállított vagy felejtésre ítélt, különös és olykor besorolhatatlanul rendhagyó életművet hátrahagyó vagy teremtő alakjainak bemutatását tűzte ki célul. Az ő esetében például a regisztrációba vett 787 mű közül – a fotódokumentációt és a szöveges anyagokat nem említve – több száz, műfajilag és tematikailag rendszerezett alkotás került fel erre a felületre.

Azután 2013-ban egy újabb meglepetés látott napvilágot: megjelent a művész *Bekötetett az elménk (Versek a múlt század második feléből)* című kötete (szintén a Napkút Kiadó jóvoltából), természetesen a képzőművész költő tollrajzaival kísérvé, illusztrálva.

Úgy tűnik tehát, mintha minden a legnagyobb rendben volna.

Ez azonban korántsincs így.

De hát miért nem? – kérdezhetnénk magunktól. Mi itt a hiba?

A hiba többek között ott keresendő, hogy a '80-as évek legelejétől önkéntes „száműzetésbe” vonuló, majd húsz év után óvatosan újra a nyilvánosság elé lépő Gosztola Gábor-féle művészet értelmezése s így természetes és fokozatos megfejtése, kibontása és feldolgozása, mondhatni: feldolgozódása megtört, félbeszakadt.

Sőt az újabb, kedvezőbb helyzetben is azt kell látnunk és tapasztalnunk, hogy a valódi, a külső és belső magyarázatokban, összehasonlító elemzésekben és logikai összefüggésekben bővelkedő interpretáció pótolhatatlan mulasztásoktól szenved napjainkban is, nemes egyszerűséggel szólva: hiányzik. Félő tehát, hogy az alkotó vésszen romló egészségi állapota miatt ezt a feltáró munkát az ő segítő, rögzítő, magyarázó közreműködése nélkül már nem fogjuk tudni maradéktalanul elvégezni.

Ám a művész feleségéhez hasonlóan legyünk alkalmazkodóak, bizakodóak és türelmesek, legyünk figyelmesek és odaadóak, legyünk tisztelttudóak és kreatívak eme nagyszerű és hihetetlenül gazdag és titokzatos életmű iránt. Ne hagyjuk lebeszélni magunkat a kommunikációs nehézségek láttán, mert egy valóságos kincseshányát veszíthetünk el beletörődő lemondásunk, nemtörődömségünk által.

Egy ilyen megnyitó és szerényebb keresztmetszetű tárlat természetszerűleg nem vállalkozhat arra, hogy a szóban forgó értelmezési hiátusokat egy szuszra megoldja. Így ez a rendkívül bonyolult feladat sokkal inkább abban rejlik, hogy a megfelelő alapisányokat és a leglényegesebb tulajdonságokat figyelemzetőleg felmutassa és körvonalazza. Ehhez többek között maga a művész adja meg a legfőbb táppontot albumának címében - „*a szépség kutatása*” - és mottóiban felsorakoztatva.

Az első, a GOS-féle életműre igencsak találó idézet Hamvas Béla *A láthatatlan történet* című kultusz-könyvéből származik és így szól: „Az embernek három világa van: a szellem, a lélek és az élet. A szellem ősfarmája: a fény; a lélek ősfarmája: a szépség; az élet ősfarmája: a féreg. A fény sugárzik és végtelen; a szépség a világban alkot és megvalósul; a féreg a fénytelen és szépségtelen természetben tenyészik.”

Ha a szemlélő töviről hegyire átvizsgálja a művész legjellemzőbb és változataiban vissza-visszatérő legfontosabb organikus alapalakjait és témáit, bizony konstatálhatja ennek a három ősfarmának, szférának, létszintnek, tulajdonságnak, cselekvőképességnek, esztétikai megnyilvánulásnak az egymásra épülő együttes jelenlétét. Ugyanis Gosztola Gábor képei valóban fényből, szépségből és szenvedésből szövődnek egységes eggyé. A „küszöb feletti” és „alatti” életminőségek, a tudatfeletti és tudatalatti képzetek, a mikro- és makroszintek, a kozmosz és a „bioszmosz”, a pillanatnyiságok és az örökérvényűségek olvadnak valamiféle organikus és látomásos, bioromantikus és szürrealis rész egésszé a teremtő szépség jegyében.

A művész ott áll a zömében a '60-as évek közepén és második felében készült *csöndtestjei, téridoljai* és *totemei* előtt, és cirka negyvenöt-ötven év eltelte után is egyre inkább kitetszik, hogy fizikai, lelki és szellemi értelemben mennyire egylényegű velük! Számomra például ezek a tussal, színes golyóstollal és akrillal papírra és vászonra vitt ízig-vérig szürrealista művek a világ legtitokzatosabb test-, lélek- és szellemformái közé tartoznak.

A másik idézet Dávid Katalin *A szépség teológiája* című könyvéből származik, és így hangzik: „az avantgárd igazi örököse az az irányzat lesz [...], amelyik bár tudja, hogy az egykor megélt teljesség visszaállíthatatlan, de a kultúra minden lehetséges erejével keresi a megteremthető egész útját, az új szemléletet, amihez annyi nemes tradíciót hívhat segítségül. Világméreteken fogja átélni a művészi szépet, és rátalál e gazdag sokféleségben arra az ómegapontra, amely gyűjtőlencseként egyesít minden szépségeszményt.”

GOS, alias Gosztola Gábor tehát azt vallja, hogy „minden éppen aktuális képzőművészeti irányzat mellékes a művész számára, csak egy mércéje van, függetlenül témájától és műfajától - a teremtett világ lényegének megragadása, a szépség kutatása”.

Reprofoto: Noviny Tímea

Ezért nem zavarja a művészt életművének sokfélesége és sokirányúsága, mert törekvéseinek a „szépségkutatás” a közös nevezője és eredője. Vagy, ahogy ő fogalmazza kötetének nyitóversében: „BEKÖTTETT AZ ELMÉNK / SZEMMEL FÜLLEL ÉRZETEKSEL / A FÉNY ZSILIPJEI KINYITVA / TOMBOL AZ ÁR HOGY TÉVELYEGJ”.

Mert az az ember, aki fejlettségének egy bizonyos fokán már nemcsak néz, de lát is, a kutatások és kísérletezések, a kételkedések és keresések, az örömök és gyászok, a próbatételek és kísértetek útján halad személyiségének biológiai, lelki és szellemi megformálódása felé.

A művész azt mondja a kiállítás címében, hogy ez itt a „távozót megidéző, érkezőt veszíteni tanító tér”. Ezzel a kijelentésével talán egyszerre utal saját személyének művekben objektiválódott egyszeri és megismételhetetlen, de távolodtában és eltűntében is kódolt voltára.